

Z P R A V O D A J

Vydává
Národní informační,
vzdělávací
a osvětové středisko
bezpečnosti práce
při Výzkumném ústavu
bezpečnosti práce, v.v.i.

www.suip.cz www.ceskyfocalpoint.cz

číslo 4/2016

www.bozpinfo.cz www.vubp.cz

KONTROLY ORGÁNŮ INSPEKCE PRÁCE NA ZÁKLADĚ PODNĚTŮ KE KONTROLE

Vzhledem k tomu, že kontroly na základě podnětů tvoří významnou část kontrolní činnosti orgánů inspekce práce, byl Ministerstvem práce a sociálních věcí i v roce 2016 schválen souhrnný úkol na provádění kontrol na základě podnětů spadajících do všech kontrolních oblastí, tj. pracovních vztahů a podmínek, bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a zaměstnanosti.

Přestože impulsem k podání podnětu ke kontrole je pro jeho podatele v mnoha případech spíše snaha domoci se svých práv prostřednictvím orgánů inspekce práce, méně pak snaha obecně upozornit na špatné praktiky některých zaměstnavatelů, jsou podněty kontrolními orgány inspekce práce vnímány jako důležitý zdroj informací k zaměření kontrolní činnosti.

Poměr mezi počty podnětů směřujících do jednotlivých oblastí kontrolní působnosti inspekce práce je dlouhodobě setrvalý, podstatnou část zaujímá oblast pracovních vztahů a podmínek.

Provedením kontroly u zaměstnavatele je vyřízena velká část přijatých podnětů. Jsou to podněty spadající svým obsahem do kontrolní působnosti orgánů inspekce práce. Část podnětů je vyřízena jiným způsobem, např. poskytnutým poradenstvím nebo postoupením na jiný kontrolní orgán z důvodu věcné příslušnosti.

Za devět měsíců roku 2016 jsme přijali za všechny kontrolní oblasti 5 338 podnětů ke kontrole. Největší počet z nich (67 %) směřoval do oblasti pracovních vztahů a podmínek. Z pohledu místní příslušnosti nejvíce podnětů přijal Oblastní inspektorát práce pro Moravskoslezský kraj a Olomoucký kraj, následován Oblastním inspektorátem práce pro Jiho-moravský kraj a Zlínský kraj a Oblastním inspektorátem práce pro hlavní město Prahu.

V souvislosti s přijatým podnětem ke kontrole zahájily inspektoráty práce celkem 5 094 kontrol (včetně částí podnětů z roku 2015). Z pohledu odvětví podnikání bylo nejvíce kontrol provedeno u zaměstnavatelů podnikajících v odvětví velkoobchodu a maloobchodu, následují zaměstnavatelé v odvětvích stravování a pohostinství, doprava a stavebnictví.

Nejčastěji zjištěná porušení v oblasti pracovních vztahů a podmínek se týkala problematiky odměňování zaměstnanců a vzniku pracovního poměru. V oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci to nejčastěji byla problematika řízení bezpečnosti práce na pracovišti, a následovalo nevybavení osobními ochrannými pracovními prostředky. Největší podíl z celkového počtu porušení v oblasti zaměstnanosti zaujímá nelegální zaměstnávání občanů ČR, občanů ostat-

ních členských států EU a dalších cizinců. Při kontrolách nelegálního zaměstnávání bylo do 30. 9. letošního roku zjištěno 1 616 nelegálně zaměstnaných osob.

Na základě kontrol provedených v souvislosti s podaným podnětem bylo do 30. 9. 2016 uloženo celkem 186 pokut v celkové výši 5 913 000 Kč.

Ing. Helena Hronová,
metodik-inspektor úseku inspekce PVP
Státní úřad inspekce práce se sídlem v Opavě

BEZPEČNÝ PODNIK

Osvědčení „Bezpečný podnik“ aktuálně získaly následující firmy:
(Slavnostní předání osvědčení proběhlo 18. 10. 2016 v Praze.)

Poprvé:

- Energocentrum Vítkovice, a. s., se sídlem v Praze
- ESAB CZ, s. r. o., člen koncernu, se sídlem ve Vamberku

Podruhé:

- Drůbežářský závod Klatovy a. s., se sídlem v Klatovech
- Elektrárna Dětmorovice, a. s., se sídlem v Dětmorovicích
- Hyundai Motor Manufacturing Czech s. r. o., se sídlem v Nižních Lhotách
- Steel Center Europe, s. r. o., se sídlem v Praze, provozovna Humpolec
- SÚS Královéhradeckého kraje a. s., se sídlem v Hradci Králové

Potřetí:

- ČEZ Distribuční služby, s. r. o., se sídlem v Hradci Králové
- Hettich ČR k. s., se sídlem ve Žďáru nad Sázavou
- HF-Czechforge s. r. o., se sídlem v Chebu
- HOLLANDIA Karlovy Vary, s. r. o., se sídlem v Miřeticích u Klášterce nad Ohří, provozovna Krásné Údolí

Popáté:

- ČEZ, a. s., se sídlem v Praze, pro uhelné a vodní elektrárny
- SMO a. s., se sídlem v Otrokovicích

Pošesté:

- Sev.en EC, a. s., se sídlem ve Chvaleticích

Posedmé:

- Dřevozpracující družstvo, se sídlem v Lukavci

www.suip.cz

BEZPEČNOST PRÁCE VE STROJÍRENSTVÍ

Strojírenský průmysl je významně odvětví českého hospodářství. Ve strojírenství dochází k neustálému vývoji, zejména ve vývoji nových strojů a technických zařízení (dále jen strojní zařízení).

Strojní zařízení uváděné na trh EU, a tedy i v České republice, musí být, dle zákona č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky, ve shodě s požadavky prováděcích technických předpisů. Bližší požadavky na bezpečný provoz a používání strojních zařízení, které je zaměstnavatel (provozovatel zařízení) povinen podle § 4 zákona č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek BOZP, zajistit, jsou uvedeny v nařízení vlády č. 378/2001 Sb., kterým se stanoví bližší požadavky na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a nářadí, a ve vyhlášce ČÚBP č. 48/1982 Sb., kterou se stanoví základní požadavky k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení.

I přes provozování stále výkonnějších a z hlediska bezpečnosti provozu dokonaleji zabezpečených strojních zařízení dochází na těchto strojích k pracovním úrazům, mnohdy velmi závažným.

Příklad: Postižený obsluhoval ohraňovací lis a prováděl pracovní operaci spočívající v ohýbání polotovaru plechu, který byl uložený na paletě asi 1,5 m před čelem lisu. Při odebírání posledního kusu provedl obrát zpět k lisu a došlo ke ztrátě jeho rovnováhy. Postižený zavrátoral a upadl na lis. Ve snaze zachytit se před pádem se mu dostala pravá horní končetina po předloktí pod horní lišty a současně přišlápl nožní ovládání lisu. Při tom horní lišta provedla posun a přimáčkla postiženému horní končetinu v místě mezi loktem a zápěstím, došlo „jen“ k otevřené zlomenině obou kostí předloktí. Při kontrole příčiny vzniku úrazu bylo zjištěno, že kontrolovaná osoba použila pro ovládání ohraňovacího lisu jedním pracovníkem obsluhy při ohýbání plechu jiný způsob, než stanovuje průvodní dokumentace výrobce stroje – Návod na obsluhu – kde je uvedeno, že vypínač pro nastavení způsobu obsluhy má být vždy zapnutý pro obsluhu dvěma a čtyřma rukama podle počtu pracovníků.

Dle údajů informačního systému Státního úřadu inspekce práce došlo v roce 2015 v organizacích provádějících strojírenskou výrobu celkem k 9 479 pracovním úrazům, z toho bylo 14 smrtelných a 166 závažných (tj. s hospitalizací delší než 5 dnů).

Při kontrole příčin a okolností vzniku pracovních úrazů inspektoři u těchto úrazů zjišťují zejména nedostatky v nefunkčnosti ochranných zařízení strojních zařízení, tj. že ochranné kryty nebezpečných částí strojů jsou demontovány, např. světelná elektrická ochrana vyřazena z provozu, dvouruční ochranné spouštění je nahrazeno nožním ovládáním, popř. zaměstnanec prováděl opravu stroje za chodu apod.

Z důvodů výše uvedených proto oblastní inspektoráty práce věnují při provádění kontrol strojírenských provozů zvýšenou pozornost technickému stavu strojních zařízení. V roce 2015 bylo provedeno 1 393 kontrol ve strojírenských provozech, při nichž bylo zjištěno 1 098 nedostatků týkajících se zejména provozu strojních zařízení. Tyto kontroly pokračují a budou pokračovat i v budoucnu.

Ing. Pavel Kramář, metodik-inspektor úseku inspekce BOZP
Státní úřad inspekce práce se sídlem v Opavě

PRÁCE V OHROŽENÉM PROSTORU ZEMNÍHO STROJE

Zemní a výkopové práce patří bezpochyby k nejrizikovějším činnostem na staveništi. Přestože se při těchto pracích stále opakují typově velmi podobné pracovní úrazy (např. zasypání osoby ve výkopu, zasažení osoby zemním strojem apod.), řada zaměstnavatelů i zaměstnanců (popř. OSVČ) nedbá základních pravidel bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a podceňují rizika s tímto spojená.

Typickým příkladem je práce v „ohroženém prostoru“ zemních strojů ve smyslu přílohy č. 3 k nařízení vlády č. 591/2006 Sb., o bližších minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví při práci na staveništích, v platném znění. Toto nařízení vlády mimo jiné stanovuje: „Při provádění výkopových prací se nikdo nesmí zdržovat v ohroženém prostoru, zejména při souběžném strojním a ručním provádění výkopových prací, při ručním začišťování výkopu nebo při přepravě materiálu do výkopu a z výkopu. Není-li v průvodní dokumentaci stroje stanoveno jinak, je prostor ohrožený činností stroje vymezen maximálním dosahem jeho pracovního zařízení zvětšeným o 2 m“.

Přesto lze v rámci provádění staveb prakticky na většině stavenišť, kde probíhají zemní a výkopové práce za užití strojní techniky, vysledovat provádění prací v přímém rozporu s citovaným ustanovením. Zaměstnanci běžně vstupují do bezprostřední blízkosti strojů za jejich chodu, přičemž provádějí např. ruční dočišťování výkopu nebo jiné „kontrolní“ práce kolem výkopu. Současně obsluha stroje ignoruje základní bezpečnostní požadavky a pokračuje v práci se zemním strojem, ačkoliv se v ohroženém prostoru zaměstnanci bez jakýchkoliv pokynů volně pohybují.

Zde by měl primárně zasáhnout zejména zaměstnavatel, popř. zhotovitel stavby v součinnosti s koordinátorem bezpečnosti a ochrany zdraví při práci na staveništi (je-li pro předmětné staveniště určen). Praxe však opět ukazuje opak, neboť naprosto většinu zaměstnavatelů a zhotovitelů zajímá zejména termín a rozpočet díla, tudíž leckdy zaměstnance k obdobným rizikovým činnostem dokonce vyzývají. Správná praxe vyžaduje vhodnou organizaci práce a striktní vyloučení práce a jakékoli zdržování se v ohroženém prostoru stroje. Stroj je např. nutné uvést do klidové polohy a teprve následně lze bezpečně provést práci fyzickými osobami. Zaměstnavatelé si jsou ve většině případů vědomi zanedbání výše uvedených legislativních požadavků a očekávají, že jim hrozí možná sankce ze strany

kontrolních orgánů, nicméně jen malé procento zaměstnavatelů si uvědomuje možnost trestněprávního postihu.

Samostatnou kapitolou bývá obsluha zemního stroje (strojníci). Odpovědnost za ohrožený prostor a povinnost přerušit činnost se strojem, nemá-li obsluha dostatečný výhled, je rovněž stanovena legislativně zejména nařízením vlády č. 591/2006 Sb. Obsluha stroje v praxi však zcela vědomě ignoruje bezpečnostní předpisy a provádí práci se strojem v bezprostřední blízkosti osob. Pak stačí jen chvilková nepozornost nebo nedostatečný výhled na ohrožený prostor a jakýkoliv kontakt osoby se strojem končí ve valné většině případů závažným nebo smrtelným pracovním úrazem. Obdobné pracovní úrazy se tak bohužel každoročně opakují.

Ing. Jiří Grochal, inspektor odd. inspekce VTZ a stavebnictví
Oblastní inspektorát práce pro Moravskoslezský kraj
a Olomoucký kraj se sídlem v Ostravě

TRENDEM DNEŠNÍ DOBY JE SUPLOVÁNÍ PRACOVNÍHO POMĚRU DOHODOU O PROVEDENÍ PRÁCE

Na území České republiky míra nezaměstnanosti mnohde odhaluje nesoulad mezi poptávkou a nabídkou pracovních míst. Zájemce či uchazeč o zaměstnání má velmi těžké postavení, neboť v mnoha případech si při „námluvách“ volného pracovního místa u zaměstnavatele nemůže diktovat podmínky. Tím spíše, jedná-li se o práci, kde počet zájemců o pracovní pozici výrazně převyšuje nabídku. Tento stav staví do silnější vyjednávací pozice zaměstnavatele, který svou výhodu projeví např. v nižším finančním ohodnocení práce.

Svého postavení na trhu práce někteří zaměstnavatelé využívají k prosazení svých dalších požadavků, jako je např. uzavírání dohod o provedení práce s měsíční odměnou do 10 000,- Kč namísto pracovního poměru. V uvedené situaci potenciální zaměstnanec často podepíše dohodu o provedení práce s vidinou získání finančních prostředků k uspokojení základních životních potřeb svých a své rodiny. V důsledku své mnohdy tíživé ekonomické situace (neschopnost splácet půjčky, nemožnost financovat studia svých dětí či zajistit rodinné bydlení atd.) přistoupí na podmínky, na které by za jiných okolností nepřistoupil. Ve svém důsledku však nastalou situaci doplácí jednak samotný zaměstnanec, který nemá zajištěna práva jako v pracovním poměru, jednak také stát, tedy příjmová stránka státního rozpoč-

tu (odvod sociálního pojištění, odvod daní), a většinou i fond zdravotních pojištění.

Tento postup můžeme označit za velmi krátkozraký. Dohoda o provedení práce s rozhodným příjmem do 10 000,- Kč nezakládá povinnost jak zaměstnavateli, tak zaměstnanci odvádět sociální i zdravotní pojištění, a tudíž se doba, po kterou zaměstnanec pracuje na základě této dohody, nezapočítává ani do odpracované doby pro nárok na důchod. Pro splnění nároku na vyplácení důchodů – starobního, invalidního, sirotčího apod. – je podmínkou být v pojistném poměru, ať již z titulu pracovního poměru nebo podnikání. Zaměstnanec pracující dlouhodobě na základě dohod o provedení práce může být při dosažení důchodového věku nepříjemně překvapen, když nebude splňovat podmínky pro přiznání starobního důchodu.

Nechceme poukazovat dále na situace, kdy dojde k úmrtí takto pracující fyzické osoby, potom její neopatřené děti nebudou mít nárok ani na pobírání sirotčího důchodu z důvodu nesplnění podmínky účasti rodiče na důchodovém pojištění. Postačí jen situace, kdy se fyzická osoba jakožto zaměstnanec stane práce neschopnou, ať již v důsledku běžné nemoci či úrazu. V tomto případě nemá zaměstnanec pracující na základě dohody o provedení práce nárok na nemocen-

ské dávky, neboť není nemocensky pojištěn.

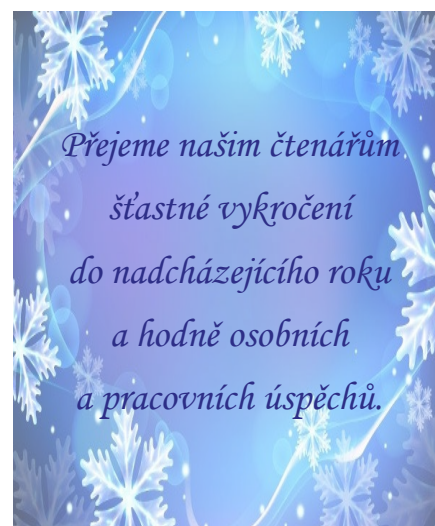
Zaměstnavatelé i zaměstnanci by měli nadále nahlížet na dohodu o provedení práce a využívat ji v souladu s jejím účelem, za jakým existuje, tedy jako jednorázovou krátkodobou práci, jakou je např. natření plotu nebo jiná konkrétní oprava, jednorázový úklid, popř. letní či podzimní sklizně.

V současné době se u některých zaměstnavatelů pracovní poměr plíživě přetváří do dohod o provedení práce, čímž se v řadě případů zastírá nelegální práce. Pro zaměstnavatele není překážkou ani podmínka maximálního rozsahu 300 hodin v kalendářním roce. Jde o situace, kdy s jedním zaměstnancem je uzavřeno – na konkrétní pracovní pozici – několik dohod o provedení práce s více zaměstnavateli, kteří jsou vzájemně blízcí či jinak ekonomicky propojeni. Problémem zůstává, že ustanovení zákoníku práce nezakládá povinnost u dohody o provedení práce vést evidenci odpracované doby. Je však nezbytné mít přehled o celkové době práce konané v kalendářním roce, neboť zaměstnavatel má povinnosti zajistit nepřekročení ročního limitu odpracovaných hodin. Aby nedošlo k překročení 300hodinového limitu, někteří zaměstnavatelé vykazují nepravdivé hodinové údaje, např. opakovaně 25 hodin za měsíc namísto skutečně odpracovaných hodin.

Pokud se však stane, že tento zaměstnavatel nevyplatí zaměstnanci odměnu za skutečně odpracované hodiny, je taková pohledávka pro zaměstnance nevy-mahatelná, neboť nemůže prokázat skutečně odpracovanou dobu. Sám zaměstnanec na tento způsob obcházení zákona předem přistoupí a teprve následně, když nedostane ústně dohodnuté plnění, se obrací na příslušný oblastní inspek-torát práce s podnětem ke kontrole u zaměstnavatele. Jestliže zaměstnanec není schopen doložit skutečně odpracované hodiny, nepodaří se zpravidla ani oblast-nímu inspektorátu práce provedenou kontrolou prokázat porušení zákona v pře-kročení 300hodinového limitu v kalendářním roce.

Právě zájemci či uchazeči o práci by měli před uzavřením pracovněprávního vztahu na základě dohody o provedení práce zvážit důsledky, a to jak pozitivní, tak negativní, které jim tento vztah přinese.

Bc. Eva Kmochová,
inspektor odd. inspekce NLZ pro Ústecký kraj
Oblastní inspektorát práce pro Ústecký kraj
a Liberecký kraj se sídlem v Ústí nad Labem

PROFESIONÁL - KOORDINÁTOR BOZP NA STAVENIŠTI

Výsledky 1. ročníku soutěže

Dne 12. října 2016 byly na slavnostním večeru pořádaném u příležitosti konání **1. Mezinárodní konference „Bezpečnost práce & kvalita života 2016“** vítězům prvního ročníku národní soutěže **„PROFESIONÁL - KOORDINÁTOR BOZP NA STAVENIŠTI“** předány z rukou náměstka ministryně práce a sociálních věcí JUDr. Jiřího Vaňáska a generálního inspektora Státního úřadu inspekce práce Mgr. Ing. Rudolfa Hahna diplomy, plakety a ceny. Tuto novou soutěž a její první ročník slavnostně vyhlásila ministryně práce a sociálních věcí Michaela Marksová v Praze dne 20. 10. 2015 a Ministerstvo práce a sociálních věcí a Státní úřad inspekce práce převzaly nad touto soutěží záštitu. Organizátorem soutěže je Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v. v. i., a mediálním partnerem je www.bozpinfo.cz.

Soutěž „PROFESIONÁL - KOORDINÁTOR BOZP NA STAVENIŠTI“ se vypisuje pro tyto soutěžní kategorie:

- A) fyzické osoby zajišťující zákonné povinnosti koordinátora BOZP na staveništi pouze v přípravné fázi, a to při přípravě staveb, tj. od zahájení prací na zpracování projektové dokumentace pro stavební řízení do jejího předání objednateli (podle stavebního zákona „stavebníkovi“),
- B) fyzické osoby zajišťující zákonné povinnosti koordinátora BOZP na staveništi pouze při realizaci staveb,

tj. od převzetí staveniště zhotovitelem až do převzetí dokončené stavby zadavatelem stavby,

- C) fyzické osoby zajišťující zákonné povinnosti koordinátora BOZP na staveništi jak v přípravné fázi, tak při realizaci staveb.

V kategorii A zvítězil projekt Ing. Milana Kondziolky, který řešil problém opožděného řešení BOZP na staveništích, kdy velké množství zadavatelů se bezpečností a ochranou zdraví začne zabývat až v okamžiku, kdy se začne fyzicky stavět. Dále bylo elektronické rozesílání informací při zpracovávání plánu BOZP nahrazeno službou české společnosti Capsa.cz, s. r. o. Dalším zlepšením práce bylo zpracování jednostránkových informací pro zadavatele (investora) vysvětlujících možné postupy pro splnění povinností plynoucích ze zákona.

V kategorii B vybrala komise jako vítězku Ing. Moniku Vavřínkovou, která ve svém projektu řešila nedostačující bezpečnostní opatření k převedení pěších na stavbě akce v Moravských Budějovicích (průtah ulic Palackého a Jaroměřická). Díky jejímu řešení nedošlo na stavbě k žádnému ohrožení pěších.

V kategorii C s převahou zvítězil projekt Ing. Jiřího Zondlaka, který se zaměřil na rizikové provádění dopravy suti z demoličních prací a na snížení drobné úrazovosti na stavbě hotelu Peninsula v Paříži. Činnost koordinátora se projevila rychle se snižující úrazovostí, na stavbě pak již nedošlo k úrazu s pracovní neschopností a též klesl počet drobných poranění pracovníků.

Mgr. Alena Horáčková,
Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v.v.i.